

เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ : การขับเคลื่อนกระบวนการ สันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Buddhist Network for Peace : Movement of Peace Building Process in Three Southern Border Provinces

พระมหาสุชาติ อนาลโย

Phramaha Suchat Analayo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya

Email: suchatmaion@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ 2) วิเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ 3) เสนอยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จำนวน 27 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 18 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอรรถาธิบายและพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) ขั้นการพูดคุย 2) ขั้นการกำหนดประเด็นขับเคลื่อน 3) ขั้นการจัดตั้งกลุ่ม/การแบ่งหน้าที่ 4) ขั้นการดำเนินกิจกรรม 5) ขั้นการทบทวนการดำเนินกิจกรรม 6) ขั้นการกำหนดแนวปฏิบัติใหม่

2. รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ได้แก่ 1) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการให้ความรู้ 3) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม 4) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสื่อสารเชิงสันติ 5) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ

3. ยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเรียนรู้ร่วมกัน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสำนึกความเป็นไทย ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความปรองดองอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: เครือข่ายชาวพุทธ; สันติสุข; 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

This research has objectives to 1) study the building process of Buddhist networks for peace, 2) analyzed model of the building process of Buddhist networks for peace, 3) offered strategic of the building process of Buddhist networks for peace. Methodology of the research is qualitative; it is collected the data the information provided by Focus Group Discussion of 18 monks/persons and collected the data by interview and observation and analyzed the data from documentaries by non-participant observation, in-depth interview. It used the analysis of context and descriptive

The research result is found that

1. the building process of Buddhist networks for peace as follows; 1) negotiating 2) Definition the building process, 3) setting the group/assign the duties, 4) operate the activities, 5) review the activities operating, 6) definition the new method

2. model of the building process of Buddhist networks for peace such as 1) model of the building process by participation, 2) model of the building process by communicating, 3) model of the building process by learning about multi culture of society, 4) model of the building process by communication for peace, 5) model of the building process by create the relationship of the leader

3. offered strategic of the building process of Buddhist networks for peace; strategic 1 is learning together, strategic 2 is create realization of Thai, strategic 3 is Continuous reconciliation

Keywords: Buddhist Network; Peace; Three Southern Border Provinces

บทนำ

ปัญหาของสภาพของสังคมไทยปัจจุบันนี้มีมากมายหลายอย่าง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องได้พยายามหาทางแก้ไข เพื่อจะได้เกิดความสงบทางสังคมและเพื่อประโยชน์ของประชาชนในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะปัญหาของความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส) ซึ่งปัญหาดังกล่าวก็ได้ผลกระทบไปยัง 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นปัญหาที่มีเวลาชานานตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงในยุคปัจจุบัน โดยสถานการณ์หรือเหตุการณ์ของความไม่สงบอาจจะไม่เกิดขึ้นในบางช่วง แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าปัญหาเหล่านั้นจะสงบลงอย่างแท้จริง แต่บางครั้งความรู้สึกของคนในพื้นที่ 3 จังหวัดคิดว่านั้นอาจจะเป็นการรอเวลาอะไรบางอย่าง ซึ่งปัญหาในด้านต่างๆ อันเป็นสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาของความไม่สงบก็ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริงหรืออย่างยั่งยืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น เป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขในทางถูกต้องไม่ว่าจะเป็นทางด้านรัฐบาลเอง หรือทางประชาชนเองซึ่งต้องมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ปัญหาในเชิงพื้นที่ด้วยกัน

สถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบที่เกิดขึ้นนี้ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนทุกกลุ่มในพื้นที่ ประชาชนผู้บริสุทธิ์ เจ้าหน้าที่รัฐ ได้รับผลกระทบส่งผลให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะครอบครัวที่สูญเสียหัวหน้าครอบครัว ภรรยาสูญเสียสามี บุตรชาติผู้อุปการะ และเหตุการณ์การก่อความไม่สงบไปพบที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ยังคงมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง แม้บางช่วงเหตุการณ์เบาบางลงแต่ยังคงเกิดความ สูญเสีย ก่อให้เกิดความหวาดระแวง วิดกกังวล หวาดกลัว ไม่มั่นใจในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบยังคงต้องการความหวังใจ และดูแลจากภาครัฐ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับครอบครัว สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข ในมุมสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มไทยพุทธในพื้นที่ ซึ่งนับเป็นชนกลุ่มน้อยในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งมีประชากรประมาณ ร้อยละ 20 หรือ ประมาณ 380,000คน จากประชากร 1.9 ล้านคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชาวไทยพุทธไม่อาจหลีกเลี่ยงจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ ทั้งจากการถูกกระทำความรุนแรงทางกายให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิต จากการระเบิด และอื่นๆ การสร้างสถานการณ์ข่มขู่คุกคามชาวไทยพุทธและชาวไทยเชื้อสายจีนให้หวาดกลัว และการทำลาย ทรัพย์สินต่างๆ

สถานการณ์ปัญหาที่นำเสนอในเบื้องต้นทำให้ทุกคนได้แต่ปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ จนนำไปสู่การอพยพ โยกย้ายถิ่นฐาน และที่น่าสนใจคือ การดำรงอยู่ภายใต้พหุลักษณะวัฒนธรรมอาจจะหายไปได้ (Deep South Watch, 2017) จนเกิดการนำ พ.ร.ก. ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 มาเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติอย่างหนึ่งที่มีการบังคับใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Bunmak, Deesawas, Chitniratna and Raekphinit, 2015)

สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความรุนแรงและเกิดความไม่สงบมาอย่างต่อเนื่องโดยมีลักษณะปัญหาที่มีความซับซ้อนละเอียดอ่อนและเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาตินิยม ศาสนา วัฒนธรรม และ ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจและการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าว อนึ่ง การใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ มีความรู้สึกคับแค้นใจและรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของภาครัฐ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขขยายผล และต่อสู่ด้วยการใช้ความรุนแรง ส่งผลทำให้เกิดบรรยากาศความกลัว ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน รวมทั้งยังส่งผลกระทบต่อทางตรงและทางอ้อมต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ความไม่เข้าใจและไม่เห็นคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริงของคนบางกลุ่ม ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง ส่งผลให้ ประชาชนมีความหวาดระแวงและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ทั้งในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สังคมและการศึกษา ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงการบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบดังกล่าว (Office of The National Security Council, 2017) รวมถึงการดำเนินนโยบายบางอย่างของรัฐที่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ หรือด้านพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีสาเหตุจากเจ้าหน้าที่รัฐบางคนใช้อำนาจไปในทางที่ผิด (Boonrith, 2013)

ในส่วนการแก้ปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นนั้นทางรัฐบาลหลายๆ ชุดที่มีโอกาสเข้ามาบริหารประเทศก็พยายามที่จะใช้นโยบายต่างๆ เข้าไปใช้ และในปัจจุบันคณะรัฐบาลก็ได้มีนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังรักษาแนวทางที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง คือ การที่จะแก้ไขปัญหาโดยยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” พร้อมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และกำหนดให้มีกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจัดให้เป็นวาระแห่งชาติ ตลอดจนให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ความสำคัญกับสังคมพหุวัฒนธรรม มีอีกวิธีหนึ่งที่สามารถสร้างความเข้าใจ และลดความไม่สงบลงได้ โดยอาจจะถือได้ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ นั่นคือ เครือข่าย ซึ่งเครือข่ายนั้นหมายถึง “เครือข่าย” ในปัจจุบันมีความหมายประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกันอีกประการ การสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เนื่องจากการแก้ปัญหาไม่สามารถที่แก้ไขให้มีความสงบอย่างต่อเนื่องได้ จากการที่มีผู้เสียชีวิตหรือได้รับบาดเจ็บนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามที่ได้รับผลกระทบ

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่ในทุกวันนี้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงได้เกิดมีกลุ่มหรือเครือข่ายต่างๆ เกิดขึ้นมากมายในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่มเครือข่ายชาวพุทธที่ได้ทำงานร่วมกันระหว่างชาวพุทธด้วยกัน หรือแม้กระทั่งได้ทำงานร่วมกันระหว่างชาวมุสลิม โดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุยและเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกัน กิจกรรมทางด้านสังคมวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ จำเป็นที่กระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความจำเป็น (Buranajaroenkij, Suwanbubbha, Yimyong, 2017) โดยมีความมุ่งหวังเพื่อที่จะสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นภายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตัวอย่างโครงการเดินสายใจสู่สันติชายแดนใต้ จากจังหวัดยะลาสู่ปัตตานีไปยังจังหวัดนราธิวาส โดยมีเป้าหมายของการเดินเพื่อต้องการสื่อสารให้สังคมได้รู้ว่าในพื้นที่ที่มีความรุนแรง มีคนเสียชีวิตมีคนที่ได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งเป็นการเยี่ยมเยียนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งคนมุสลิมและพุทธ อันเป็นแนวทางหนึ่งของการสื่อสารที่ดีและเพื่อที่ต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของกลุ่มหรือเครือข่าย การกระทำในลักษณะนี้นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเป็นการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นโดยปราศจากความรุนแรง และเป็นแนวทางของสันติวิธีตามหลักของทางพระพุทธศาสนา ที่มีเป้าหมายชัดเจนในการไม่ให้เกิดความรุนแรงในการตอบโต้ แต่กลับให้ใช้หลักของความเมตตาโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา และอยู่เป็นบนพื้นฐานของความจริง ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากลและความเมตตาที่เป็นสากล เพราะถือได้ว่าทุกคนต่างเป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย (Phra Dhammapitaka P.A. Payutto), 1999)

จากการศึกษาภาพรวมของสถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบได้ว่าการขับเคลื่อนของการทำงานในเชิงสร้างความเข้าใจ ความรักความสามัคคี ของกลุ่มชาวเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติอยู่หลายกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของพระสงฆ์ในพื้นที่ หรือนอกพื้นที่ การทำงานของกลุ่มนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หรือจากหน่วยงานของรัฐ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยของรัฐ องค์กรต่างๆรวมทั้งภาคประชาชนในพื้นที่ ว่ามีการขับเคลื่อนกระบวนการอย่างไร อันจะมุ่งไปสู่สันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธ
2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธ
3. เพื่อเสนอยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 27 รูป/คน โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็นดังต่อไปนี้ 1) ผู้นำทางคณะสงฆ์และพระสงฆ์ผู้มีบทบาทการสร้างสันติสุข ประกอบไปด้วยคณะสงฆ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดสงขลาและ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา 2) สมาชิกเครือข่ายพุทธธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) สมาชิกเครือข่ายพุทธธรรมนำสันติสุข 4) เครือข่ายชายพุทธเพื่อสันติภาพ 5) นักวิชาการด้านศาสนา นักวิจัยในพื้นที่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอเทพา อำเภोजะนะ อำเภอนาทวี อำเภอสะบ้าย้อย โดยมุ่งเน้นศึกษาเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ คือ เครือข่ายพุทธธรรมทูตอาสา 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เครือข่ายพุทธธรรมนำสันติสุข เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติภาพ

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

2) การสังเกต ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นเครื่องมือในการใช้เก็บข้อมูล ด้วยการที่ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมโดยมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อจะได้มาซึ่งข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการด้วยวิธีการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างคำถาม ทำการสัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างคำถาม โดยการสัมภาษณ์เปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความหมาย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีจุดสนใจในการสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้เปิดเผยตัวเองว่าเป็นนักวิจัย เข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยร่วมทำกิจกรรมสังเกต ซักถามข้อมูลที่ยังสงสัย จัดบันทึก สังเกตการณ์กิจกรรมเพื่อศึกษาเหตุการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

ในช่วงจัดกิจกรรมทำการประเมินความสัมพันธ์ของการทำงานในกลุ่มต่างๆ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและสภาพทางสังคมซึ่งบ่งชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ในเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์การขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธ วิเคราะห์รูปแบบการสร้างสันติสุขในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสนอยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เห็นองค์ประกอบตามลักษณะของข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอาศัยข้อมูลเชิงคุณภาพมาประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามลำดับต่อไป

ผลการวิจัย

1. กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ

กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ผลการวิจัยพบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) ขั้นการพูดคุย 2) ขั้นการกำหนดประเด็นขับเคลื่อน 3) ขั้นการจัดตั้งกลุ่ม/การแบ่งหน้าที่ 4) ขั้นการดำเนินกิจกรรม 5) ขั้นการทบทวนการดำเนินกิจกรรม 6) ขั้นการกำหนดแนวปฏิบัติใหม่ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการบรรเทาความหวาดระแวง วิตกกังวล หวาดกลัว ความไม่มั่นใจในชีวิต และทรัพย์สิน รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครอบครัวผู้ได้รับผลกระทบยังคงต้องการความห่วงใย และดูแลจากภาครัฐ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับครอบครัว สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติ

2. รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ได้แก่ 1) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยให้ความรู้ 3) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม 4) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสื่อสารเชิงสันติ 5) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ เพื่อเป็นรูปแบบที่จะเข้าไปจัดการกับเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้ ประชาชนมีความหวาดระแวงและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ทั้งในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สังคมและการศึกษา ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึงการบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง รวมถึงการดำเนินนโยบายบางอย่างของรัฐที่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

3. ยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเรียนรู้ร่วมกัน มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจกันต่อกันและกัน เกิดความความสามัคคีภายในชุมชน ผู้นำพร้อมเป็นแกนนำในการสร้างสันติสุข ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสำนึกความเป็นไทย มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวงแหนแผ่นดินไทย มีความสำนึกในความเป็นไทย

กตัญญูต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความปรองดองอย่างต่อเนื่อง มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เกิดการป้องกันตนเองอย่างมีส่วนร่วม ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “เครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ : การขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนั้นคือยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ตามกรอบในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

อภิปรายผล

1. กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้ 1) ขั้นการพูดคุย 2) ขั้นการกำหนดประเด็นขับเคลื่อน 3) ขั้นการจัดตั้งกลุ่ม/การแบ่งหน้าที่ 4) ขั้นการดำเนินกิจกรรม 5) ขั้นการทบทวนการดำเนินกิจกรรม 6) ขั้นการกำหนดแนวปฏิบัติใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการขับเคลื่อนเป็นการดำเนินงานเริ่มต้นใช้วิธีการพูดคุยกับสมาชิกและมีใช้เครือข่ายเพื่อให้การดำเนินการสร้างสันติ ในรูปแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการริเริ่มเพื่อการทำความเข้าใจกันเกี่ยวกับการดำเนินการของทางเครือข่ายในแต่ละกิจกรรมหรือในแต่ละโครงการเพื่อให้เกิดเข้าใจที่ดีกันของสมาชิกภายในเครือข่าย สอดคล้องกับ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (Lertphaitoon, 2005) กล่าวว่า สิทธิเสรีภาพในการแสดงเจตจำนงทางการสร้างสันติสุขคือ การพบปะพูดคุยกันกับสมาชิกในเครือข่าย หรือนอกเครือข่าย เพื่อคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Bunmak, Deesawas, Chitniratna and Raekphinit, 2015) สอดคล้องกับ วันชัย ศรีวงษ์ญาติดี (Sriwongyatdee, 2011) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเข้มแข็ง พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้โดย

ทุกองคาพยพต้องบูรณาการปฏิบัติการขับเคลื่อนหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเข้มแข็งสามารถป้องกันตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. รูปแบบการสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ได้แก่ 1) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการมีส่วนร่วม 2) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการเรียนรู้ 3) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม 4) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสื่อสารเชิงสันติ 5) รูปแบบการสร้างสันติสุขโดยการสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รูปแบบการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันตินั้น จะเห็นได้จากทำงานของกลุ่มที่เน้นเรื่องของการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในเครือข่าย และการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือผู้นำทางศาสนา มุ่งเน้นให้ชาวพุทธได้ดำเนินการมีส่วนร่วม การให้ความรู้แก่สมาชิกภายในเครือข่ายของตนเอง สอดคล้องกับพิทักษ์สิทธิ์ ชิวรัฐพัฒนา (Shiwattapat, 2016) ได้ศึกษาเรื่อง การกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ากระบวนการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขั้นการก่อตัวของนโยบาย มีการทบทวนและปรับปรุงนโยบายให้ทันต่อสถานการณ์ และตรงกับสภาพความเป็นจริง รวมทั้งเปิดโอกาสและเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพร้อมกับประชาชนในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม ขณะเดียวกันต้องให้ความมั่นใจและความปลอดภัยกับประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการดำเนินนโยบายบางอย่างของรัฐที่ขัดต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ หรือด้านพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มีสาเหตุจากเจ้าหน้าที่รัฐบางคนใช้อำนาจไปในทางที่ผิด (Boonrith, 2013)

3. ยุทธศาสตร์การสร้างสันติสุขของเครือข่ายชาวพุทธเพื่อสันติ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเรียนรู้ร่วมกัน มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเข้าใจกันต่อกันและกัน เกิดความความสามัคคีภายในชุมชน ผู้นำพร้อมเป็นแกนนำในการสร้างสันติสุข ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างสำนึกความเป็นไทย มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความหวงแหนแผ่นดินไทย มีความสำนึกในความเป็นไทย กตัญญูต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความปรองดองอย่างต่อเนื่อง มีเป้าประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม เกิดการป้องกันตนเองอย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ กอสิน กัมปนยุทธ์ ได้ทำการศึกษา กลยุทธ์และแนวทางในการเข้าถึงและปฏิบัติการในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกำลังพลศูนย์สันติสุข พบว่า ยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืนที่แท้จริงควรผลักดันงานพัฒนาต่างๆ ให้หน่วยงานภาครัฐอื่นๆ เข้าดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนแทนที่ภาระทุกอย่างจะตกอยู่ที่ฝ่ายทหารเพียงฝ่ายเดียวควรแสวงความร่วมมือและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทางการอย่างแท้จริง ดังที่งานวิจัยที่นำเสนอว่า “กระบวนการสันติภาพในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความจำเป็น” (Buranajaroenkij, Suwanbubha, Yimyong, 2017; Chucherd, 2005)

ดังนั้นการสร้างความเข้าใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันและเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหา ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ กลุ่มนักวิชาการ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำทางศาสนา และองค์กรเอกชนที่มีแนวความคิดในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสังคมในพื้นที่ 3 จังหวัดที่แตกต่างไปจากฝ่ายรัฐบาล อันจะมุ่งไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะทำให้เกิดสันติสุขและสันติภาพอย่างยั่งยืนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1.1 ส่งเสริมให้เกิดการจัดทำนโยบายชาวพุทธสร้างสันติ ทั้งนโยบายที่เกิดจากความต้องการของชาวพุทธในพื้นที่ และนโยบายที่เกิดจากองค์กรชาวพุทธจัดทำร่วมกันให้เกิดการสร้างสันติในพื้นที่
- 1.2 องค์กรชาวพุทธสนับสนุนการจัดกิจกรรมสร้างความสุข สันติสุขในพื้นที่ภายใต้โครงการ แผนงาน ตามแนวทางที่นโยบายกำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 2.1 เครือข่ายชาวพุทธในพื้นที่ควรดำเนินการปฏิบัติการสร้างสันติสุขโดยเริ่มจากการทำกิจกรรมสร้างสันติสุขในกลุ่มชาวพุทธ และกลุ่มเห็นต่างในพื้นที่เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันเป็นรากฐานของการสร้างสันติสุข
- 2.2 หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการจัดทำแผนงาน กิจกรรม ในรูปแบบของโครงการให้เครือข่ายชาวพุทธสามารถปฏิบัติกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรศึกษาการปฏิบัติการเครือข่ายชาวพุทธที่มีผลต่อการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 3.2 ควรศึกษาการสร้างแบบจำลองชาวพุทธสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

References

- Boonrith, B. (2013). Southern Insurgency in the Three Border Provinces, Local People Identity and Government Official Behavior. *Kasem Bundit Journal*, 14 (2), 46-58.
- Bunmak, S., Deesawas, M., Chitniratna, N. and Raekphinit, C. (2015). Public Opinion on The Enforcement Decree of Emergency on Public Administration in Emergency Situation, B.E. 2548 in The Southern Border Provinces of Thailand. *Parichart Journal*, 28 (1), 137-155.
- Buranajaroenkij, D., Suwanbubba, P., and Yimyong, M. (2007). Women at a Periphery of the Deep South Peace Process: A perspective of Female Victims of Violent Conflict. *Journal of MCU Peace Studies*, 5 (1), 14-27.
- Chucherd, V. (2005). Long-term strategic planning of the solution for insurgency in the three southern border provinces. *Indochina Study Journal*. 5 (6), 159-178.
- Deep South Watch. (2017). *Border Conflict in the Southern in 13 years*. [17 June 2017]. [online]. source : <https://www.deepsouthwatch.org/node/1105317>
- Lertphaitoon, S. (2005). *Constitutional law: New Principle accordance with Constitute of Kingdom of Thailand B.E.2540 (1997)*. Bangkok: Thammasat University Press.
- Office of the National Security Council. (2017). *Policy of Administration and Development in Southern Border Provinces 2017-2019*. Bangkok: The Office of the Prime Minister.
- Phra Dhammapitaka (PA Payutto). (1999). *A Peace through the background of globalization*. Bangkok: Buddhhadhamma Foundation.
- Shiwarattapat, P. (2016). *Policy formulation for solving unrest in the Southern border provinces*. Dissertation. Doctor of Philosophy. Graduate Study: Ramkhamhaeng University.
- Sriwongyatdee, W. (2011). *Effective Factors of Powered the village in Southern border provinces to strengthened*. Thesis. Master of Public Administration, Graduate Study: Thammasat University.